

Å samtale om tekst i klasserommet

Monica Gundersen Mitchell, førsteamanuensis

Marit Aasen, universitetslektor

Nasjonal konferanse om lesing, 7. april 2025

En engasjerende samtale om litteratur

Noen suksessfaktorer for samtalen:

- Hva er overføringsverdien til klasserommet?

Hva vet vi om lesing av tekster i norskfaget?

Den aktiviteten som dominerte var å lese tekster og tekstutdrag for deretter å gjengi handling og lete etter virkemidler i teksten. Tekstene som ble lest ble brukt som eksempler på en bestemt sjanger eller skrivemåte, med tilhørende virkemidler (Blikstad-Balas & Roe, 2020, s. 98)

Tapte muligheter i litteraturundervisningen?

(Blikstad-Balas, Tengberg & Roe (2022))

1:Tiden går med til å forklare selve aktiviteten og prosedurale aspekter ved oppgaver

2:Fokus på overflatelesing

3:Lærertolkningen overstyrer

4:Første tolkning er god nok – og utfordres ikke

Læreplanen i norsk

- «Faget skal styrke elevenes evne til kritisk tenkning og skal ruste dem til å delta i samfunnet gjennom en **utforskende og kritisk tilnærming til språk og tekst**. Norskfaget skal gi elevene **litterære opplevelser** og mulighet til å uttrykke seg **kreativt og skapende.**»

«Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved å la elevene **få bruke fantasien og oppleve at det å prøve seg fram** er en del av det å lære. Læreren skal legge til rette for at elevene utvikler utholdenhet i lesing av lengre tekster **og i utforskende arbeid med faglige problemstillinger.**»

Hva er det å oppleve litteratur?

«Med engasjement og humor deler læreren ut eit dikt klassen skal lese. Ho ser for seg at det ut av møtet mellom dikt og elevar skal oppstå diskusjonar og estetisk nyting, at refleksjonar og innsikter skal komme. At kjelder skal springe. At draumen skal opne seg. Men ingenting opnar seg, og det heile strandar» (Solbu & Hove, 2017)

«Å «åpne tekster» er noe av det viktigste og vanskeligste en norsklærer gjør»
(Blikstad-Balas, Tengberg og Roe, 2022, s. 34)

ÅSMUND HENNIG OG KRISTIN ERIKSEN

Opplevelse og utforskning

Litterære samtaler i praksis

«Når oppdragene har vært konsentrert om å finne fram til språklige virkemidler og tekstanalyser, har vi erfart at elevene stadig lurer på hva lærer mener. Dersom oppdraget derimot har dreidd seg om elevenes egne tolkninger og hva de har lest og opplevd som kan minne om teksten de har foran seg, har elevene virket mer selvstendige og nysgjerrige på de andre elevenes innspill» (s. 14)

 GYLDENDAL

Eksempel: Litterær samtale 5. trinn

Litterær samtale i tre faser

1. Stopp ved første oppslag. Hvorfor ville jenta bli en fugl? Tenkeskrive, så snakke med læringsvenn, så dele i plenum.

2. Lærer leste hele boka høyt. Elevene fikk leseoppdragene:

Jeg lurer på...

Hva handler boka om?

Hva handler boka egentlig om?

3. Litterære samtaler i grupper med utgangspunkt i elevenes egne spørsmål.

Nils: Hvorfor vil hun fly vekk fra familien sin?

Ingrid: Fordi det er så trist der, kanskje. Så kanskje hun heller vil ta med seg familien sin?

Nina: Eller kanskje så er de døde, og så bor hun på barnehjem.

Geir: Hun har sikkert ingen venner, og så er det veldig kjedelig der

Nils: Jo, men jeg mente hvorfor vil hun fly vekk fra familien. De støtter henne jo alltid. Altså ikke fly vekk fra venner. Men det kunne det jo også ha vært.

Geir: Ja, men så hadde hun kanskje litt dårlige foreldre

Nils: Ja, supert! Din tur.

Geir: Eh, ja. Tror dere at hun er ensom?

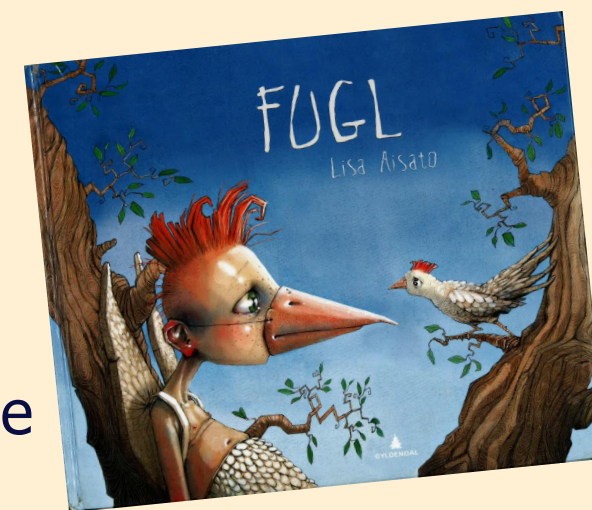
Nina: Ja, hun ser sånn ut.

Ingrid: Ja, men hun har jo fuglen

Nils: Fuglen ja, men du ser jo at fuglen også holder på å grine

Nina: Men det er ikke sikkert at den griner.

Ingrid: Ja, det kan jo være gledesårer

(s. 66)

Hva handler boka om?

Hva handler boka egentlig om?

Ingrid: Jeg tror boka egentlig handler om ei jente som ikke har noen venner, så hun vil prøve å få noen venner på en annen måte og som en annen

Nils: Jeg tror denne boka egentlig handler om at drømmer kan gå i oppfyllelse, hvis det ikke er helt umulig, med mindre det er en eventyrbok

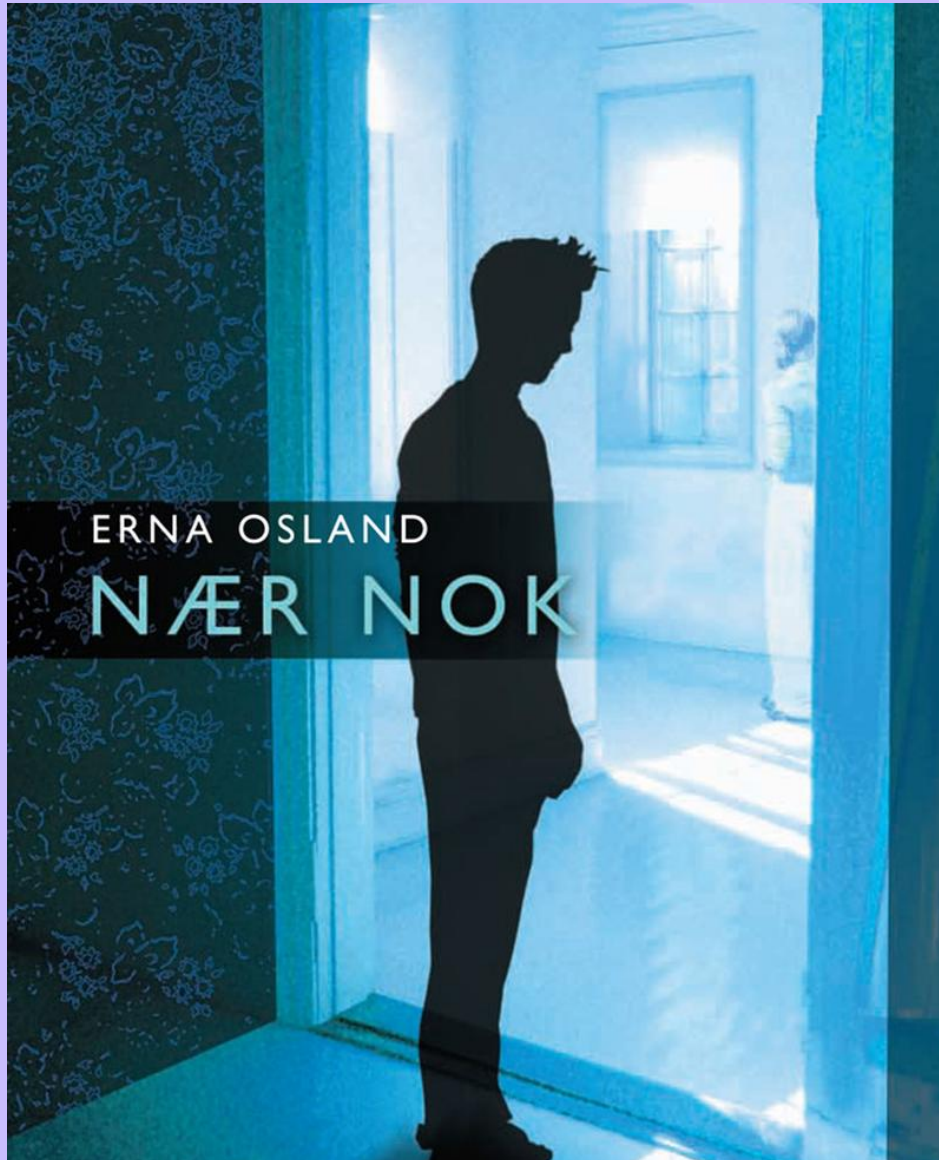
Nina: Jeg tror boken egentlig handler om ei jente som føler seg utenfor fordi hun ikke er lik som alle andre

- Bestefar, sier jenta, - hvordan blir jeg fugl?
- En fugl? smiler bestefaren. - Hvis du vil bli en fugl,
må du vel lage deg nebb og vinger.

«Veslebror og Karlson»

1. Læreren leste hele novellen høyt.

Forbinder

2. Elevene får rollekort. Leser novellen en gang til individuelt i lys av sin rolle. Tar notater

Lysmester

3. Litterære samtaler i grupper

Sammenfatter

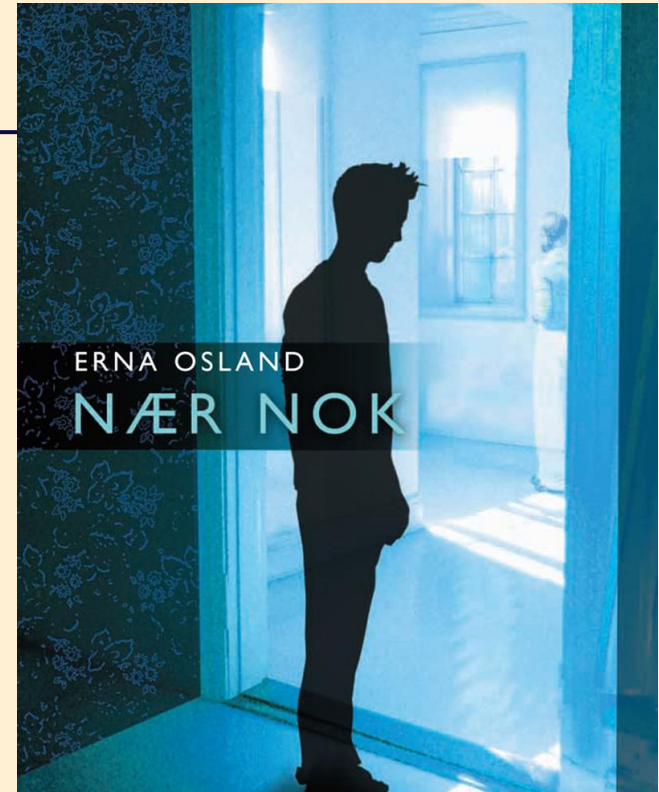
4. Oppsummering i plenum

Illustratør

Spørsmålsstilleren

Spørsmålsstilleren

- a. Hvorfor må han be om tilgivelse?
- b. Hvorfor ler Karl når hun leser en bønn?
- c. Hvorfor vil Karl ut, og hvorfor går han ut på taket?
- d. Hvordan falt han fra taket ned på den svarte asfalten?
- e. Hvorfor føler han ikke at det kommer blod ut av øret hans?
- f. Hvorfor har han det ikke vondt?
- g. Hvorfor smiler han når hun stryker ham?

Lærerenes rolle: Å vise vei

«Læreren som mester for veier til mestring» (Drangeid, 2014, s. 24)

LESEOPPDRAK

**VÆRE
EKSP LISITT**

**SAMLE
LØFTE
RESPONDERE**

Tekstvalg: Noe å lure på, noe å snakke om

Referanser:

- Blikstad-Balas, M, Tengberg, M. & Roe, A. (2022). Tapte muligheter i litteraturundervisningen? *Norsklæreren* nr 3
- Blikstad-Balas, M. & Roe, A. (2020). Hva foregår i norsktimene? Utfordringer og muligheter i norskfaget på ungdomstrinnet. Universitetsforlaget.
- Drangeid, M. (2014). Litterær analyse og undervisning. Gyldendal Akademisk
- Hennig, Å. & Eriksen, K. (2021). *Opplevelse og utforsking. Litterære samtaler i praksis*. Gyldendal
- Solbu, K. og Hove, J.O. (2017). *Samtidslyrikk i klasserommet*. Fagbokforlaget